

ทางสว่าง

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “ขอความอนุเคราะห์ครูบาอาจารย์เรื่องแหะความถูกต้อง และแก้ไขให้ลูก
ด้วยค่ะ”

ลูกได้ปฏิบัติต่อเนื่องมา ๘ วัน นั้งครั้งละ ๒-๓ ชั่วโมง พักเป็นช่วงๆ ทำทั้งวัน
ช่วงปฏิบัติทำความสงบของใจได้ยากขึ้น ทั้งๆ ที่เคยทำได้ง่ายและชัดเจน สมาธิเคยแรง
ดีมาก ๆ ก็มีพอมือพอกิน พิจารณาดูแล้ว เมื่อก่อนคงเป็นฌาน แต่ตอนนี้ทำไม่ได้แล้ว
ช่างมัน แต่ก็ฟังคำสอนที่ว่า ต้องซื่อตรงกับปัจจุบัน ทำต่อไป เพราะที่ผ่านมาหลวงพ่อบอก
ว่ามีสมุทัยซ่อนซัดๆ

ลูกทำอย่างตั้งใจ แต่ไม่ปรุงแต่งใดๆ แล้วปรากฏว่ามีเวทนา มีสัญญา และ
สังขารมา มันมีเวทนาจิตด้วย มันอยู่ติดกับจิตที่สุด แต่ไม่ใช่จิต อันอื่นๆ แยกห่างกัน
ชัดเจนคนละมุมเลย ขันธ์มันมาแบบพร้อมกันบ้าง แล้วแต่อะไรซัดก็จับตัวนั้นพิจารณา

สิ่งที่จิตเรียนรู้พบว่า มันเป็นอนิจจัง เวทนากายพิจารณาจนหายปวด มัน
ปล่อย แต่ไม่ขาด แต่ที่มันเปลี่ยนไปคือเมื่อปวด หายแบบขันธ์ มันไปด้วยกันกับจิต
แต่ตอนนี้ปล่อยแบบไม่เกี่ยวกัน มันคนละส่วนกัน จิตมันสงบ และถ้าสติอ่อนเมื่อใด
สัญญามันมาทีละหนึ่ง สอง สาม สี่อย่างมาพร้อมๆ กัน มันจุกและมีน เปรียบเหมือน
โดนต่อยปากคอกจ่อ ต้องรีบเอาจับลมทันที เหมือนจะตาย เหนื่อยมาก สติอ่อนบ่อยๆ

แล้วถ้าพอแข็งแรง พิจารณาแต่กำลังดี จับได้ มันปล่อย หลายครั้งเรื่อง
สัญญา และก็มึนเกิด คนอื่นๆ เขามีธรรมเกิด ลูกก็มีเกิด มันดำขณะที่
พิจารณาว่าเราเก่าเจ็ง

หลวงพ่ : เขาว่านะ

ถาม : มันชัดมาก แล้วแปลทางความรู้สึกทันทีว่าอย่ามายุ่งกับกู กิเลสลูกร้ายมาก คาดว่าจัดกว่าคนอื่นแน่

แล้วมีครั้งหนึ่งช่วงพิจารณา จิตมันวูบตึงทุกอย่างลง สุดวูบ จิตก็กลับมาสงบมากกว่าเดิม เหมือนลูกรู้แล้วที่หลวงพ่อบอกว่าลูกมีสมุทัย คราวนี้ชัดเจนว่าแยกชั้นกับจิต และจิตก็มีสิ่งปนในจิตที่แปรปรวนอยู่ ลูกยังขาดอยู่ แต่ปล่อยบ่อยพอสมควร ถ้าสติดีและเข้าใจสมุทัยที่หลวงพ่อสอน รีบมาเรียนเพราะกลัวว่าถ้าโง่อีก หลวงพ่อจะได้ตีมันกลับ กิเลสลูกร้ายกว่าใคร กลัวมันเลย กราบครูบาอาจารย์ถึงที่สุด เมตตาลูกด้วย

ตอบ : ใ้หน้การภาวนามันก็ต้องภาวนาอย่างนี้ การภาวนามันเหมือนกับการฝึกฝน การภาวนา เห็นใหม่ ปริยัติคือศึกษามา ศึกษามาได้แนวทาง แล้วเวลาปฏิบัติ ปฏิบัติไปมันก็อยู่ที่จิตนิสัย จิตนิสัยหมายความว่า เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกไว้ในพระไตรปิฎกเหมือนใบไม้ในกำมือ

ถ้าใบไม้ในกำมือกับใบไม้ในป่า ในป่ามันจะมีใบไม้ไปทั่วโลกเลย ในป่าทั่วโลก ใบไม้มันเยอะแยะไปหมดเลย ใบไม้ในกำมือ คำว่า “ใบไม้ในกำมือ” คือสิ่งที่สัจจะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอามาพูดมันเป็นแค่ใบไม้ในกำมือ

แต่เวลาเราปฏิบัติไป จิตนิสัยของเรามันมหาศาลเลยที่มันจะแตกแขนงแยกย่อยออกไปอีกมาก ถ้าอีกมาก เราทำอย่างไรก็แล้วแต่ โดยหลัก โดยหลักอริยสัจมันต้องทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มันต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา โดยหลักเราเข้ามาที่นี้ แต่อาการที่เป็น โอ้โฮ! มันจะแตกไปอีกมหาศาลเลย

ที่นี้แตกไปมหาศาล ตรงนี้ถ้ามันแตกไปมหาศาล เรารับรู้ เห็นใหม่ มันเป็นรสนาง พอแตกมหาศาล รู้ที่ว่าหลวงปู่ดุลย์ท่านพูด นิमितนี้เห็นจริงใหม่ จริง เราเห็นจริงๆ เรารู้จริงๆ มันแตกแขนงไป เรารับรู้ทั้งนั้นนะ มันเป็นความจริงใหม่ เป็นความจริง เรารู้จริงๆ เราเห็นจริงๆ แต่มันเป็นอริยสัจใหม่ ไม่ใช่ มันไม่เป็นเพราะอะไร เพราะมันมีสมุทัยไป

มันมีสมุทัยก็มีความเห็นของเรา มีความพอใจของเรา มีสรรพสิ่งของเรามันเจือปนไปด้วย แต่มันมีรสชาติใหม่ มีสี มันมีรสชาติเพราะอะไร เพราะว่าเวลาจิตมัน

สงบ เห็นไหม เวลาจิตสงบมันก็ตื่นเด่นแล้ว แล้วพอมันฝึกหัดใช้ปัญญาไป มันยิ่งตื่นเด่นไปใหญ่ แต่มันมีสมุทัยเจือปนไปตลอดๆ มันถึงต้องกลับมาพุทธโฆ ต้องกลับมาทำความสงบของใจ เวลาภาวนาไปอย่างนี้มันภาวนาไปได้

มันก็เหมือนคนทำงานนะ คนคนหนึ่งมันมีทั้งดีและชั่ว คนจะดีตลอดทุกอย่าง หรือคนเลวตลอดทุกอย่าง ไม่มีหรอก ในคนคนหนึ่งจะมีดีมีเลวปนกัน ในการภาวนาเป็นอย่างนั้น มันก็มีกรรม กรรมเวลาปฏิบัติมันเป็นกรรมก็เป็นขึ้นมา ก็เลสได้สำนึกมันมีอยู่ นี่สมุทัย มันสะอาดไปไม่ได้ไง มันจะมีขนาดไหนมันก็เป็นอย่างนี้ มันรู้ได้แค่นี้ แล้วถ้าเราไม่มีครูบาอาจารย์ที่ท่านแทงทะลุไปแล้ว ท่านรู้แจ้งไปแล้ว ท่านจะรู้เลยว่า ต้องทำอะไร ก้าวเดินไปอย่างไร เพราะกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ความสะอาดบริสุทธิ์ ๑๐๐ เปอร์เซนต์

แต่ในโลกนี้ไม่มี ทองคำก็ไม่มี มี ๙๙.๙๙ มันไม่มี ๑๐๐ เปอร์เซนต์หรอก ไม่มี แต่ว่าถ้าเป็นกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้มี ถ้ามี ต้องทำไปอย่างนี้ ถ้าทำอย่างนี้ปั๊บ เขาบอกว่าเขาเป็นทองคำ เราไม่ต้องหรอก เราเป็นนากก็ได้ เรามีนาก นากมันมีส่วนผสมของทอง ทองแดง ทองเหลือง มันก็มีส่วนผสมของทองเหมือนกัน เออ! เขาใส่ทองกัน อ้าว! เราใส่นาก ก็มีทองเป็นส่วนผสมนะ เออ! เหมือนกัน ก็มีทองอยู่ แต่มันไม่เหลืองๆ เหมือนเขาณะ มันออกแดงๆ เพราะมันมีส่วนผสมของทองแดง แต่มันก็มีส่วนของทอง

นี่ก็เหมือนกัน เราภาวนา เราก็มีความรู้ความเห็น มันมีส่วนผสมของทอง แต่มันก็มีส่วนผสมอย่างอื่นด้วย มันมีส่วนผสม มันไม่สะอาดบริสุทธิ์ไง ฉะนั้น เรารับรู้ได้ไหม คนที่เขาไม่มีอะไรเลย เขาไม่มีเครื่องประดับอะไรเลย เขาเอาไปไม่ใบหญ้า เอาเปลือกหอย เขาเอาไม้มาฉลุเป็นเครื่องประดับของเขา เพราะเขาไม่มี เขาไม่มีทอง เขาไม่มีเงินมีทองอย่างเรา แต่ของเรามี แต่เรามีมันก็ไม่บริสุทธิ์ ทำอย่างไรละ เราก็มี แต่มันก็ไม่ใช่ทองคำแท้ มันมีส่วนผสมของอย่างอื่น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาภาวนาไป มันจะเป็นอะไรก็แล้วแต่ ไปไม่ในป่า คือความรู้ ความเห็นของเรามันแตกแยกย่อยออกไป ใช้อย่างนี้มันเป็นจิตนิสัย คือห้ามไม่ได้ เรา

จะบอกว่า ห้ามไม่ได้หรอก สิ่งที่มีมันจะเกิดกับเรา สิ่งที่มีความรู้สึกจะเกิดกับเรา เราห้ามไม่ได้ แต่เราสามารถควบคุมได้ เราสามารถพัฒนาได้

สิ่งที่มีมันเกิดขึ้น มันบอกว่าจะห้ามไม่ให้เกิดขึ้น มันเป็นไปไม่ได้ มันมีของมัน แต่มันสามารถชำระล้าง สามารถผ่อนคลายมันได้ มันผ่อนคลายมันด้วยอะไร ผ่อนคลายมันด้วยสติ ผ่อนคลายมันด้วยสมาธิ ผ่อนคลายด้วยปัญญา เราพัฒนาของเรา เราทำของเราต่อเนื่องขึ้นมา

ฉะนั้น สิ่งที่มีมันเป็นจริง อย่างที่ว่า เมื่อก่อนบอกว่า มันเป็นสมาธิ สมาธิเราดีมาก

สมาธิเราดีมาก อันนี้มันต้นทุนเดิม ต้นทุนเก่า คนเรานะ บางทีคนเราสติดี ๆ มันมีสติของมัน มันรับรู้อะไรต่างๆ ของเขาได้ แต่ปัจจุบันมันพัฒนาใหม่ละ ถ้ามันพัฒนามันก็ต้องมาเข้านี้ เข้าศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามันศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าสมาธิมันดี ปัญญามันจะเกิดขึ้น อย่างเช่นที่ปฏิบัติ ครั้งหลังที่มันวูบลง มีอยู่ครั้งหนึ่งช่วงที่พิจารณาอยู่มันวูบ มันดึงทุกอย่างลง

นั่นนะมันจะลง ถ้ามันวูบ อาการที่วูบลงอย่างนี้ อาการที่ว่าจิตมันจะลงสมาธิ บางทีมันไหลจากที่สูง วูบ ๆ ๆ ไม่มีวันที่สิ้นสุด ถ้าเรายังสงสัย ยิ่งสติเกาะมันอยู่นะ มันจะวูบอยู่ทั้งวันทั้งคืนเลย

แต่ถ้าเรามาพุทโธ ๆ เอ็งจะวูบก็วูบไปสิ เตียวมันหยุดเอง พอมันหยุดบึ๊ก มันเข้าไปสู่สมาธิเลย เข้าไปสู่ฐานของมันเลย

นี่ก็เหมือนกัน ที่จิตมันจะวูบ ๆ เพราะมันมีเหตุ ใ้วูบลงอย่างนี้วูบโดยตก ภวังค์ วูบแล้วไม่รู้ตัว วูบแล้วหายไปเลย รู้ตัวอีกทีเหมือนคนตื่นจากนอน ใ้มันตก ภวังค์

แต่ถ้ามันวูบ ๆ มีสติพร้อมไปนะ สติพร้อมมันไป พร้อมไปตลอด แล้วถ้ามันถึงที่สุด ใ้มันถึงที่สุดเลย จะไปไหนใ้ไป มันเป็นอาการ อาการที่คนจะได้ดี มันจะล่อ ใ้มันนึกดีกว่า ใ้มันดีกว่าไ้ เหมือนคนจะไปเที่ยว จะไปทางไหนดีล่ะ ทางไหนก็ดี ทางนี้ก็ดี ทางไหนก็ดี ทางนี้ก็ดี มันแยกกันไปดี ใ้มันวูบ ๆ มันก็สงสัยอยู่นั่นนะ มันก็วูบอยู่

นั่นนะ แต่ถ้าบอกว่า เราไม่ไปไหนเลย เราอยู่โดยตัวเรานี่ อาการนั้นดับหมด อาการ
วูปคืออาการ

จะนั้นบอกว่า อย่างนั้นถ้าลงสมาธิทุกคนต้องวูปใช่ไหม

ไม่ใช่ว่า ไม่ใช่ว่า มันจะเป็นจำเพาะบุคคล แล้วในบุคคลคนเดียวก็บางที่มันก็วูป
ชะแรงเลย แต่พอรู้เท่าแล้วมันไม่มีเลย อาการอย่างนี้ไม่เกิด แต่มันจะละเอียดเข้ามา
ไปอาการที่ละเอียด จิตละเอียดมันจะรู้ทุกๆ คน เวลาพุทโธๆ มันจะละเอียดขึ้นมา มัน
จะละเอียดลึกซึ่งเข้ามา อย่างนี้ใช่

เพราะอาการวูปอย่างนี้มันลงสมาธิแล้ว ถ้าพ้นจากนี้มาแล้ว พอใช้ปัญญาไป
ที่ว่านี่มันจะทะลุปรุโปร่งหมดเลย ทีนี้ให้มันทำอย่างนี้ไป มันเป็นหนทางของเราไง มัน
เป็นทางสว่าง ทางอริยสัจ ทางมรรค

แต่ถ้ามันเป็นทางของกิเลส มันลุ่มๆ คลำๆ แล้วทำไปแล้วมันมีความอหังการ
ว่าฉันรู้ฉันเห็นไปหมดละ แต่ให้พุดถึงธรรมะ พุดไม่ถูก พุดไม่ได้ พุดไม่จริง นี่มันเป็นทาง
ของกิเลส แต่ถ้ามันเป็นทางของธรรม ทางของมรรคนะ เราพยายามทำของเรา

อย่างที่ว่า “เวลามันปรากฏ มันพิจารณาไปแล้วขั้นมันเป็นขั้น มันจะ
เปลี่ยนแปลงอย่างไร”

ให้มันเปลี่ยนแปลงไป ถ้าเราศึกษาทฤษฎีมาแล้วมันจะเป็นอย่างนั้น
เหมือนกับเราว่าเป็นอนัตตา มันต้องแปรสภาพอย่างนี้ แล้วเราต้องการให้มันเป็นแบบ
นี้ เรายึดว่าเส้นทางทางนี้ มันมีทางอ้อมก็ได้ เขาจะซุดอูมอค์ไปก็ได้ เขาจะไปทางอากาศ
ก็ได้ เขาขึ้นเครื่องบินไป

นี่ก็เหมือนกัน มันจะเกิดอะไรขึ้นให้มันเกิด ให้มันเป็นปัจจุบันไง เราทำอะไรก็
แล้วแต่ ตอนนี้อยู่ที่ไหน เราอยู่ในสถานที่ที่ที่ไม่มีถนนหนทางเลย การคมนาคม
เขาไปทางเครื่องบิน เขาก็ต้องพยายามหาเครื่องบิน เพราะมันต้องยกขึ้นสูงพ้นจากป่า
นั้นไป แต่ถ้าเป็นหนทาง ดุสิต ดุทางรถไฟ พอเจอภูเขา เขาเจาะอูมอค์ไปเลย เขาเข้า
อูมอค์ไปเลย

นี่ก็เหมือนกัน มันมีอุปสรรคอะไรข้างหน้า มันจะเป็นอย่างไรให้มันเป็นไปตามความเป็นจริง ไม่ต้องไปคาดหมาย เราอยู่ในพื้นที่ราบ ภาคกลางมันเป็นพื้นที่ราบ ถนนหนทางมันเชื่อมต่อกันหมดเลย เราก็ว่าทั่วโลกนี้มันจะเป็นแบบนี้ มันจะเป็นอย่างนี้ พอขึ้นไปทางภาคเหนือนะ ภาคเหนือบางที่เขาเจาะอุโมงค์ไป เขาต้องผ่านภูเขาไป อ้าว! ไม่กล้าเข้า เข้าอุโมงค์ไม่ได้ เดี่ยวภูเขามันทับเอา

นี่เพราะเราไปจินตนาการ เราไปคาดหมายข้างหน้าไง แต่ถ้าเราปล่อยไปเลย เราทำโดยสัญจะความจริง สิ่งใดจะเกิดขึ้น ให้มันเกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ ทำตามนั้นไป

เวลาขั้นมันจะเกิด มันจับเวทนาได้ มันจะเป็นสัญญาอะไร ตั้งสติไว้ แล้วมันจะพัฒนาของมันขึ้นไป เราจะไปสู่ทางมรรค เราจะไปสู่ทางคุณงามความดีของเรา เราจะเพื่อประโยชน์กับเราเนาะ ค่อยๆ ทำไป

เวลาพิจารณาไปแล้ว ดูลิ เวลาขั้นมันเกิด มันแยกคนละส่วน เมื่อก่อนนะ เวลามันดับไป เขาบอกว่า ถ้ามันพิจารณาไปแล้วถ้ามันเป็นขั้นดี เวลาพิจารณาไปแล้วมันหายไปเลย มันหายไปหมดเลย นี่จิตเดิมเป็นเรา แต่ตอนนี้พิจารณาไปแล้ว เวลาขั้นมันหลุดออกไป พิจารณาไป รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณมันดับ เหลือแต่ผู้รู้ มันคนละอันกัน อะไรไป อย่างนี้มันพัฒนาขึ้นไปแล้วมันจะรู้ มันจะพัฒนาของมันไป พัฒนาให้ดีขึ้น ทำให้ดีขึ้น ทำขยันหมั่นเพียรไป ถ้าขยันหมั่นเพียรไป

แต่ที่นี้ทำสิ่งใดก็แล้วแต่ ต้องกลับมาสัมมาสมาธิ กลับมาความสงบของใจ กลับมาที่ต้นทุนเดิม กลับมาผู้ที่จะเป็นหุตาสว่าง ทำด้วยหุตาสว่าง พิจารณาด้วยปัญญาที่หุตาสว่าง ไม่ใช่ใช้ปัญญาไปโดยที่หุตาสว่างมืด ใช้ปัญญาไป ถ้าเป็นการคาดเดา ผู้ใดปฏิบัติต้นเดาธรรม ได้ธรรมะต้นเดา ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม มันจะได้สัญจะความจริง เราทำความจริงของเรา ทำของเราไป

เริ่มต้นก็คาดก็หมายไป นี่ธรรมะคาดหมาย มันก็เป็นโดยความคาดหมาย ถ้าธรรมะเป็นความจริง มันก็เป็นความจริง ให้ขยันหมั่นเพียรอย่างนี้ พิจารณาอย่างนี้

ปฏิบัติอย่างนี้ต่อเนื่องไป มันจะไปสู่หนทางสว่างเภาะ ใ้ที่นี่พูดถึงการปฏิบัติ ให้ปฏิบัติแบบนี้ จบ

ถาม : เรื่อง “ครอบครัวล้มเหลว”

หลวงพ่อบ : นี้หัวข้อเขาเขียนมาอย่างนี้จริง ๆ

ถาม : แต่งงานโดยที่สามีให้เป็นแม่บ้าน รอมีลูกและเลี้ยงลูก ไร่งาน ไร่อาชีพคะ ตลอดเวลาอยู่กับสามี เขาเอาแต่ใจ ใช้กำลังรุนแรง อารมณ์ร้าย เกรี้ยวกราด ไร้เหตุผล กับเรามาานัน ระยะเวลาเขาขอเราแยกไปเช่าคอนโด เพราะงานมากมาย ต้องติดต่องาน เวลาตึกๆ ติดงาน ต้องใช้สมาธิ ขอมีพื้นที่ส่วนตัวอยู่ บวกกับด้วยเราคิดว่าเขาจะดีขึ้น เมื่อเขาคิดได้ว่าความรุนแรงไม่ควรมีในครอบครัว

แต่แล้วกลายเป็นว่าเขาได้ชีวิตโสด เทียวไปบอกใครว่าเราเลิกกันแล้ว ทั้งที่เรายังคิดว่านี่คือการถอยคนละก้าว และแยกกันอยู่มาานัน ๒ ปีกว่า แฟนมีกลับมาขอโทษ วนเวียนแวะเยี่ยมเรา พอได้ทานข้าวนอกบ้านครั้งสุดท้ายก็ไปมีหญิงใหม่ ลงทุนซื้อคอนโดราคาแพงอยู่ด้วยกันโดยปิดบังเรา จู่ๆ มาบอกให้เราตาสว่าง เพราะเลิกกันกับเรามาานันแล้ว ปัจจุบันไม่มีลูกด้วยกัน จนวันนี้เวียนครบ ๑๑ ปีของเรา เหตุการณ์เช่นนี้คืออะไรหรือคะ เขาคิดเองเออเองข้างเดียว แบบนี้โยมไม่ทราบว่าเป็นความจริงที่เป็นสาเหตุเบื้องหลังคืออะไร เราไม่รู้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพราะเขาไม่เคยให้โอกาสเราได้พูดคุยไถ่ถามใดๆ

เวลานี้จิตใจเราคงคิดทบทวน เพราะเขาทั้งภรรยาหนึ่ผ่อนบ้านเรือนหอที่ซื้อด้วยกันไว้หลายล้านบาท เราขอให้เขาช่วยรับผิดชอบหนี้ดังกล่าว ก็เลี้ยงบอกแต่ว่าไม่ได้อยู่ด้วยกันแล้ว จบกันนานแล้ว เราควรใช้วิธีทางโลกคือฟ้อง หรือวิธีแก้ปัญหาลังไรเจ้าคะ

ตอบ : นี้พูดถึงว่าเขาถามถึงปัญหาชีวิต

ความจริงเว็บไซต์นี้ตอบแต่ปัญหาธรรมะ เว็บไซต์ไม่ได้สร้างเพื่อตอบปัญหาชีวิต แต่ในเมื่อมันมีปัญหาชีวิต เราจะตอบให้มันเป็นปัญหาธรรมะ เพราะปัญหาธรรมะมันก็คือปัญหาในครอบครัว ปัญหาในหัวใจนั้นแหละ

ฉะนั้น ถ้าสิ่งที่เป็นธรรมนะ มันเริ่มต้นต้องมีปัญญาไง มีปัญญานะ มีปัญญา แล้วเราหาที่พึ่งอย่างนี้ เราจะไปในทางสว่าง

นี่ดีมาก คำว่า “ดีมาก” หมายความว่า ไม่หลงไปในทางมืดบอด ไม่หลงไปในทางอวิชชา ไม่หลงไปนะ ถ้าคนมีความทุกข์ความยากอย่างนี้ มันมีความกดดันอย่างนี้ ก็ไปหาหมอ ดูหาหมอทำคุณไสย หาหมอทำให้เขากลับมารักเรา อย่างนี้มันยิ่งทำให้หมดเนื้อหมดตัวไปข้างหน้า มันจะไปโดนหมอหลอก มันต้องมีค่าใช้จ่าย

ตัวเองก็มีความทุกข์พออยู่แล้ว ตัวเอง ความทุกข์ของเรามันก็ทับถมในหัวใจ พออยู่แล้ว แล้วถ้าไปในทางมืดบอด ไปในทางสังคมโลก ไปในทางไสยศาสตร์ ไปทางที่เขาคิดว่าทางนั้นจะเป็นทางแก้ไขของเขา ถ้าไปทางมืดบอดนะ เราจะต้องเสียเงิน เสียทอง เสียเวลา เสียอารมณ์ความรู้สึก แล้วพอสุดท้ายขึ้นมา สมมุติว่าเขากลับมา สมมุติสามีกลับมาคืนดีกับเรา โยมคิดว่าโยมจะไวใจได้ไหม สามีเขาจะกลับมาหาเรา ตอนนั้นสามีมาง้อเลย บอกคิดได้แล้ว จะมาอยู่กับเราอีก โยมคิดว่าโยมทำใจได้ไหม แล้วโยมไวใจเขาได้ไหม

นี่เหมือนกัน ถ้าไปทำคุณไสย ไปทำสิ่งใด คิดว่าเขาจะกลับมา เขาจะเป็นคนดีขึ้นมา เราคิดว่าเขาจะดีจริงหรือเปล่า เราคิดว่ามันจะเป็นประโยชน์กับเราไหม นั่นเป็นทางมืดบอดใจ

แต่ที่บอกว่าถ้าเป็นทางสว่าง ทางสว่าง เรายอมรับความจริง เรายอมรับความจริง ตอนนีเหตุการณ์มันเกิดขึ้นมาแล้ว เขาบอกว่า เหตุการณ์นี้เกิดมาครบ ๑๑ ปีแล้ว แล้วเขาก็ไปมีภรรยาใหม่ แสดงว่าผู้หญิงคนนั้นมีดีกว่าเรา แล้วถ้ามีดีกว่าเรา เราขาดตกบกพร่องสิ่งใด เราขาดตกบกพร่องสิ่งใด

มันเป็นที่สุดเริ่มต้น เราคิดเป็นมุมกลับ เราเอากลับกัน เอากลับกันว่า โยมเวลาแต่งงานแล้ว โยมบอกว่าโยมจะออกไปทำงานนอกบ้าน โยมเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัว แล้วให้สามีเป็นพ่อบ้าน โยมว่าเขายอมไหม เออ! อ้าว! กลับกัน กลับกันว่า โยมเป็นคนออกไปทำงานนอกบ้าน แล้วให้สามีเป็นพ่อบ้านอยู่กับบ้าน อยู่กับเหี้ย เผ้ากับเรื่อน เป็นคนทำงานบ้าน

เวลาอย่างนี้มันต้องคิดตั้งแต่ต้น ตั้งแต่ต้น ถ้ามีข้อตกลง มันมีหลายครอบครัวที่เขามีข้อตกลงอย่างนี้ แต่เขามีข้อตกลงอย่างนี้ต่อเมื่อเขามีบุตร ถ้าเรามีบุตร เรารักด้วยกัน มันเป็นโซ่ทองคล้องใจ มันเป็นโซ่ทองของหัวใจทั้งสองหัวใจ ทุกคนมันก็จะสละได้ใช่ไหมว่าคนใดคนหนึ่งอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูลูกของเรา เพื่อให้ลูกของเราเป็นคนดี ให้ลูกของเรามีความสุข ถ้าอย่างนั้นมันก็สมเหตุสมผล

ไอนี่เริ่มต้นก็บอกว่า พอแต่งกับสามีก็ให้อยู่บ้าน รอเลี้ยงลูก ลูกยังไม่มีเลย จะให้รอเลี้ยงลูก แล้วเขาก็ออกไปข้างนอก แล้วก็ไม่มีเหตุมีผล

อันนี้เขาถามว่า แล้วสิ่งนี้มันคืออะไร มันคืออะไร เขาไม่มีเหตุผลที่ได้อธิบาย เขาไม่มีเหตุผลจะได้อธิบายเลย

เวลาพูดถึงทางสว่างนะ ในทางสว่างขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านบอกว่าเวรกรรม กรรมเก่า กรรมใหม่ ถ้ากรรมเก่า ขณะที่กรรมบังตา เขาพูดอะไรก็เชื่อ เขาทำอะไรด้วยเหตุผลมันไม่น่าฟังขึ้น มันก็ฟังขึ้น มันยอมเขาไปทั้งหมด แล้วพอยอมเขาไปหมด เพราะเราคาดหมายว่าเขาเป็นคนที่ใช้อารมณ์รุนแรง เขาเป็นคนเกรี้ยวกราด เขาเป็นคนที่มีความโหดร้าย เราคิดว่าถ้าเขาออกไปแล้วเขาจะเป็นคนอารมณ์ดีขึ้น หวังว่าเขาจะดีขึ้น หวังว่าเขาจะดีขึ้น

ถ้าหวังว่าเขาจะดีขึ้น มันก็ต้องตกลง ต้องคุยกัน ถ้าคุยกัน มันมีปัญหาลักษณะใด เราก็แก้ไขกันด้วยหนทางสว่าง คือหนทางของวิทยาศาสตร์ หนทางของทางธรรมะ

เห็นไหม บอกว่าวิทยาศาสตร์แก้กิเลสไม่ได้ แต่เวลาเราพูดกันหนทางสว่าง คือหนทางทางวิทยาศาสตร์ หนทางทางเหตุทางผล ถ้าเป็นธรรมะ ธรรมะที่สะอาดเข้าไปมันแก้กิเลส กิเลสคือความเป็นตะกอนความขุ่นใจในใจของแต่ละบุคคล ถ้าในใจของบุคคลมันมีกิเลสต้นเหตุความทะยานอยากอยู่ในหัวใจ เราจะมีปัญญาอย่างไรเข้าไปชำระล้างกิเลสอันนี้ อันนี้ธรรมะที่จะแก้กิเลส แต่วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์มันเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ ที่ทุกคนทำความเข้าใจได้ นี่หนทางสว่าง

เราคุยกันด้วยเหตุด้วยผลสิ ในเมื่อมันมีปัญหาขึ้นมา มันมีปัญหาขึ้นมา เขา ผิดอยู่แล้วละ เขาผิดอยู่แล้วเพราะเขาขอไปอยู่คอนโด แล้วเขาก็ไปซื้อคอนโดให้กับ ภรรยาหน่อย นี่มันผิด มันผิดหลักครอบครัวไง ผิดเพราะเขามีเล็กมีน้อย ถ้าเขามีเล็กมี น้อย เขาผิดอยู่แล้ว

ถ้าเขาผิดอยู่แล้ว สิ่งที่ว่า หนทางสว่าง หนทางสว่างเพราะเขาถามว่า อย่างนี้ ถ้าเราต้องการให้เขามารับผิดชอบเรื่องนี้สินด้วย เพราะหนี้สินสร้างมาด้วยกัน แต่ ตอนนี้นี้หนี้สินยกให้เราคนเดียว แล้วเราจะทำอย่างไร

มันก็ต้องตามสิทธิ์ไง

เขาบอกว่า อย่างนี้ต้องฟ้องนายใหม่ อย่างนี้ต้องอะไรใหม่

มันต้องตามสิทธิ์ แต่ระวังให้ดี เขาจะต้องมีข้อมูล เขาต้องมีหลักฐานโต้แย้งเรา อยู่แล้ว เวลาไป จะให้ตั้งทนายฟ้อง ทนายมันก็กินทั้งสองข้างเลยละ ทนายที่ดีก็มี ทนายที่เขาหาผลประโยชน์ก็มี จะทำอะไรถ้าถลำไปแล้วมันมีแต่ผลเสียหายทั้งนั้นนะ แต่มันตามสิทธิ์ของเรา เราต้องรักษาสิทธิ์ของเรา เรารักษาสิทธิ์ของเรา เราทำตาม ความถูกต้องความดีงามของเรา มันเป็นธรรม แต่คำว่า “เป็นธรรม” ความเป็นธรรม แต่เพราะความไม่เท่าทันกัน เราก็จะเป็นเหยื่อเขาตลอดไป

แต่ถ้าพูดถึงตามสิทธิ์ เขาต้องมารับผิดชอบเรื่องความเป็นหนี้ อันนี้เราเห็น ด้วย เขาต้องรับผิดชอบความเป็นหนี้ แต่เขาก็อ้างว่า เราไม่ได้อยู่ด้วยกันแล้ว สมบัติ นั้นเป็นของเขาหรือของเราละ นี่เราผ่อนบ้านจนจบนะ เดียวเกิดถ้าเขาโดนผู้หญิงคน นั้นเจตหัวมานะ เขาจะมาขออยู่ด้วย เขาให้เราผ่อนบ้านจบ ผ่อนบ้านจบแล้วพอเขา ได้ทุกข์ได้ยาก เขาจะมาอยู่กับเราอีก แล้วเราจะรับเขาได้ไหมละ

คนเรานะ ถ้าจิตใจมันมีธรรม มันไม่ทำเสียหายอย่างนี้ มันต้องคิดถึงใจเขาใจเรา ตกลงด้วยกัน เป็นสามีภรรยา กัน ซื้อมันด้วยกัน แต่งงานกัน แล้วอยู่ด้วยกัน แล้ว เขาเอารัดเอาเปรียบอยู่ฝ่ายเดียว แล้วเวลาถึงที่สุดแล้วทิ้งปัญหาไว้ให้หมดเลย แล้วเราก็กินทุกข์มายากอยู่ แล้วอันนี้กรรมอะไรละ

กรรมนะ มันเป็นกรรมเก่า แต่กรรมปัจจุบันนี้ ก็เราเลือกเองไง เราเลือกเอง เรายอมรับเขาเอง เราแต่งงานกับเขาเอง แล้วเราแต่งงานกับเขาเอง แล้วมันมีปัญหาขึ้นมา มันเป็นปัญหาครอบครัว ถ้าเป็นปัญหาครอบครัว

เราขอมออยู่นั่นหนึ่งเท่านั้นนะ เราไม่ไปตามกระแสโลกนะ ถ้ากระแสโลก คนถ้ามีปัญหาขึ้นมาแล้วเขาจะไปหาหมอยา ไปหาหมอเสน่ห์ ไปหาคุณไสย แล้วก็ดูสังคมสิ ในปัจจุบันนี้เราก็อายุอยู่แล้ว เรามีปัญหาครอบครัวเราเต็มที่อยู่แล้ว แล้วเราพอไปอย่างนั้นมันไปเพิ่มปัญหาใหม่ขึ้นมา ไปเพิ่มปัญหาที่ว่าเราจะต้องไปเจอพวกหมอนะ จิตใจเขาจะบริสุทธิ์ จิตใจเขาจะตัดดวงผลประโยชน์จากเร่อีกมหาศาลเลย

ถ้าเราไม่ไปทางมืดบอด เรามาทางสว่าง ถ้ามาทางสว่าง เราถึงตอบปัญหา เพราะที่นี้เขาตอบปัญหาภาวนา ไม่ได้ตอบปัญหาครอบครัว แต่เราเห็นปัญหาอย่างนี้ มันเป็นปัญหาที่ว่ามันชักเข้าสู่ธรรมได้ ชักเข้าสู่ธรรมได้ ให้เห็นว่า เวลาเราบอกว่า สิ่งนี้มันกรรมอะไร

ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งใดทำแล้วเสียใจ สิ่งใดทำแล้วไม่ดี สิ่งนั้นไม่ควรทำเลย สิ่งนั้นไม่ควรทำเลย

แต่ภพชาตินี้มันยาวไกลนัก เราทำสิ่งใดมากที่สุด เราถึงได้มาเจอผู้ชายคนนี้ เขาจะพูดสิ่งใด ทั้งๆ ที่ผู้ชายคนนี้ไปพูดกับใครก็ไม่มีใครเชื่อถือเลย แต่มาพูดกับเราทำไมเราเชื่อไปหมดเลย ทำไมเราเชื่อ เราเชื่อแต่ผู้ชายคนนี้ เรายอมเชื่อเขาไปหมดเลย แต่ทำไมเขาไปพูดกับคนอื่น คนอื่นเขาไม่คบเลย คนอื่นเขารู้ว่าคนนี้กะล่อน เขาไม่เชื่อถือเลย เอ! แต่ทำไมเรามันเชื่อล่ะ ทำไมจิตใจเรามันเห็นดีเห็นงามไปหมดเลย เห็นใหม่

มันมี เวรกรรมของคนมันมี มันมี เราไปเชื่อถือเขาได้อย่างไร ถ้าเราจะเชื่อถือเราก็เป็นคนที่มีปัญญา ถ้าเป็นคนที่มีปัญญา เราก็ต้องมีปัญญาใคร่ครวญ มันถูกหรือมันผิด มันจริงหรือมันไม่จริง ถ้ามันไม่จริง เราไปเชื่อถือเขาได้อย่างไร เราไม่ต้องไปเชื่อเขา ถ้าเราไม่เชื่อเขา ชีวิตเราก็เป็นอิสระใช้ใหม่

แต่ถ้าชีวิตของเรา เราก็คิดว่า ชีวิตของเรา เราก็คิดว่ามีคู่ ชีวิตของเราก็คิด
เป็นฝั่งเป็นฝา เป็นฝั่งเป็นฝา เราก็คิดหาเป็นฝาไม้ที่ดีที่สุด อย่าไปหาฝาๆ ลี ใ้ฝาๆ ใ้
ฝามันจะพังอยู่แล้ว เอามาเป็นฝาของเราไม่ได้ ลมพัด ไม่ต้องลมพัดหอก มันอยู่นั้นมัน
จะผุ มันจะหลุดจากเสาอยู่แล้ว

จะเป็นฝั่งเป็นฝา มันสัญชาตญาณของมนุษย์เนาะ มนุษย์ก็คืดมีคู่ครองเป็น
เรื่องธรรมดา แต่มนุษย์ก็คืดเลือก คืดเห็นว่าเราพึ่งพาอาศัยกันได้จริงๆ ถ้าเราพึ่งพา
อาศัยกันได้จริงๆ นะ บางคนนะ บางคนดีแต่ต้น น่าจะพึ่งพาอาศัยกันได้ แต่พอไปๆ
แล้ว เขาไปติดการพนัน เขาไปเสียคนขึ้นมา มันก็เป็นเวรกรรมของเราเนาะ เวลาเลือก
เลือกคนดีดีนะ เวลาอยู่กับแล้วนะ ทำไมมันออกลายขนาดนี้ก็ไม่รู้

กาลเวลามันเปลี่ยนแปลงคนไปหมดเลย กาลเวลามันเปลี่ยนแปลงคนได้นะ
เวลามันเปลี่ยนแปลงคนไป ถ้ามันเปลี่ยนแปลงไปอย่างนั้น เราก็คืดเลือกแล้ว เราก็คืดทำ
แล้ว แต่เนี่ยมันเริ่มต้นตั้งแต่ต้น เราก็คืดได้บอก สมมุติว่าให้กลับกัน ให้กลับกันว่า ให้เขา
เป็นพ่อบ้านชะ เราก็คืดออกไปทำงานข้างนอกละ เขาอยู่ในบ้าน เขาก็คืดเห็นเฉพาะในบ้าน ทำ
ความสะอาดในบ้านนั้น เราก็คืดไปเจอกับสังคม แต่ก็ไว้ใจไม่ได้อีกแหละ เดี่ยวนี้อยู่ในบ้าน
ดูสิ เดี่ยวนี้พวกแก๊งตงทองมันก็เข้าไปดูว่าบ้านนี้มีใครอยู่บ้าง มันมาหาถึงบ้านเลย

เดี๋ยวนี้โลกมันซับซ้อนขึ้นเยอะ ถ้ามันซับซ้อนขึ้นเยอะ มันต้องมีศีล ๕ ศีล ๕
กาเมสุมิฉณาจาร เราเชื่อสัตย์ต่อกันในคู่ครองของตน เราเชื่อสัตย์ต่อกัน ถ้าเราเชื่อสัตย์
ต่อกัน เห็นไหม จะไปทำงานที่ไหน จะไปรอบโลกที่ไหน มันก็ไว้ใจกันได้ไง แต่ถ้ามันไม่
เชื่อสัตย์ต่อกัน ศีล ศีลและธรรมมันจะทำให้สังคมมันเย็นเป็นสุข ศีลและธรรมทำให้
ครอบครัวมันมั่นคง จะทำให้ครอบครัวไว้ใจกันได้

ถ้าครอบครัวมันไว้ใจกันได้ไม่ได้ ใ้เนี่ยพูดถึงโดยคำถาม มันส่อแววตั้งแต่ต้น
ตั้งแต่ต้นก็บอกว่าให้เป็นแม่บ้าน พอเป็นแม่บ้าน พอเบื่อแล้วก็บอกว่ามีงาน
จำเป็นต้องไปเช่าคอนโดอยู่

มันเบื่อแล้ว มันเบื่อแล้วมันจะไปอยู่คนเดียว มันก็บอกว่าต้องมีงานมาก ต้อง
ไปเช่าคอนโดอยู่ต่างหาก ใ้เราก็คืดยังเชื่อเขาเนาะ อ้อ! เพื่อหวังว่าเขาจะดีขึ้น พอไปอยู่

คอนโดคนเตียวมันก็เหมือนกับปล่อยจระเข้ลงน้ำ ไข่เข้มันลงน้ำไปแล้วมันก็ไปหาเหยื่อของมัน พอไข่เข้มันได้เหยื่อมาแล้ว ตอนนั้นมันก็ทิ้งหนີไว้ให้แล้ว

เราจะพูดว่า เวย์ยอมระงับด้วยความไม่จงเวร ตั้งสติ ตั้งสติแล้วแก้ไข เหตุการณ์เฉพาะหน้าของเราไป แก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้า เขาสร้างเวรสร้างกรรมของเขา เขาทำลายหัวใจของเรา สักวันหนึ่งถ้าคนทำลายหัวใจของเขา เหยียบย่ำหัวใจของเขา เขาจะเจ็บช้ำน้ำใจของเขา

ในปัจจุบันนี้เขาเหยียบย่ำหัวใจของเรา เขาทำให้เราเจ็บช้ำ เขาเหยียบย่ำหัวใจของเรา แต่เรามีสติปัญญา มีศีลมีธรรม เห็นไหม เวย์ยอมระงับด้วยความไม่จงเวร

คำว่าไม่จงเวรนี้ไม่ใช่ไม่ทำอะไรเลยนะ คำว่า “ไม่จงเวร” คือเอาธรรมะขโลมหัวใจของเรา แต่ที่เราพูด ตามสิทธิ์ เราต้องหาช่องทางตามสิทธิ์ รักษาสิทธิ์ของเรา รักษาสิทธิ์ของเรา ถ้ารักษาสิทธิ์ของเรา เราต้องทำ ไม่ใช่ที่เราจะงอมืองอเท้าไม่ทำอะไรเลย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงความเพียรชอบ ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ การนั่งสมาธิภาวนาก็ต้องมีความเพียร มีความขยันหมั่นเพียรชีวิตครองเรือนมันต้องมีอาชีพ ก็ต้องมีความขยันหมั่นเพียรทำเพื่อประโยชน์ของเรา

เราทำของเรา เราทำความเพียร ทำด้วยศีลด้วยธรรม ด้วยความสุจริตชน มันสุจริต ต้องทำของเรา ถ้าทำอย่างนี้ ไปตามทางสว่าง ไปตามทางธรรมะ ไปตามทางธรรม

ทางธรรมบอกว่า ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เราก็หาเหตุสิว่าเหตุมันเกิดเพราะอะไร ถ้าเหตุมันเกิดเพราะอะไร เราก็ต้องแก้ไขตามเหตุนั้น ถ้าแก้ไขไม่ได้ ก็เวย์ยอมระงับด้วยการไม่จงเวร เราก็โอหิสกับเขา เวย์กรรมเราไม่ผูกโกรธกันไป เวย์รักษาตัวเรา รักษาหัวใจของเรา เราดูแลหัวใจของเรา แล้วเราดูแลหัวใจของเรา เราก็ไม่มีความอาฆาตมาดร้าย ไม่มีความทุกข์ยากจนเกินไป ทั้งๆ ที่ไม่มีมันก็ยากนะ เพราะเขาทำกับเราขนาดนี้ มันไม่มีมันก็ยาก

นี่เขาบอกว่ามัน ๑๑ ปีแล้วละ ๑๑ ปีมันเป็นอดีตไปแล้ว เราแก้ปัจจุบันนี้ แล้วสิ่งที่มันเกิดขึ้นมันเกิดขึ้นมาแล้ว มันเกิดขึ้นเพราะผลของกรรม ผลของวิภวัญญา บางคนเขาเป็นคนโชคดี บางคนเขามีสามีที่แห่ม! เป็นที่ทะนุถนอม สามีเขาดูแลของเขา โอ้โฮ! เขามีความโชคดีมาก เขามีความโชคดี ความโชคดี เขาว่าโชคดีก็คือดวง ในพระพุทธศาสนาไม่สอนเรื่องดวง เขาสอนเรื่องผลของกรรม เรื่องผลของวิภวัญญา แต่คำว่า “โชคดี” เขาทำของเขา มา เขาได้ผลของเขา แต่เขาก็ต้องทำต่อเนื่องไป

อันนี้ของเรา เราเคยทำคุณงามความดีมาขนาดไหน เราเคยโชคดีมามากมายแล้ว แต่ในชาติปัจจุบันนี้ ในปัจจุบันนี้เรากำลังเจอวิกฤติ เราเจอวิกฤติในชีวิต เราต้องหาเงินใช้หนี้ เราต้องหาเงินมาผ่อนบ้าน เราต้องหาเงินหาทองมา ต้องทำ ต้องทำเพื่อดำรงชีวิต เพื่อดำรงชีวิตนี้ไว้ แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็นคติธรรมสอนชีวิตเราได้ เห็นว่าการเวียนว่ายตายเกิด เกิดจากพ่อจากแม่มาก็ทุกข์ยากพอแรงอยู่แล้ว เวลาเราจะมีครอบครัว มีเหย้าเรือน มันก็ยังมาทุกข์ซ้ำทุกข์ซ้อนกับเราอีก

ฉะนั้น ตั้งสติไว้ ตั้งสติไว้ จะมีอะไรเกิดขึ้นข้างหน้า เราใช้ปัญญาของเราแยกแยะ ใช้ปัญญาของเรา เรามีประสบการณ์แล้วเราจะไม่เชื่อใครง่าย ๆ เราจะเชื่อน้ำมือของเรา เราจะทำคุณงามความดีของเรา เราจะทำเพื่อประโยชน์กับชีวิตของเรา เราจะทำเพื่อใช้หนี้ใช้สินอันนี้ให้หมด แล้วชีวิตนี้เลือกเดินเอา เลือกเดินเอา จะเดินทางโลกก็ได้ จะเดินทางธรรม เราก็ประพฤติปฏิบัติ ไม่ต้องบวชก็ปฏิบัติได้ อยู่ที่ไหนก็ปฏิบัติได้ ชีวิตมันอยู่ได้ ชีวิตมันก็แค่ขำมือหนึ่ง มีปากมีท้อง เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เพียงแต่คนเรามันติดที่ศกดิ์ศรีไร ติดที่เรายอมแพ้ไม่ได้ เราเสียหายไม่ได้ เราให้ใครเหยียบย่ำไม่ได้ อันนี้มันเป็นความทุกข์ซ้ำทุกข์ซ้อนไป

อันนี้มันแล้วกันไป มันแล้วกันไปเพราะเราเลือกกันมาเอง แล้วเราเชื่อใจเขาเอง เขาให้อยู่บ้านก็อยู่ เขาให้ทำอะไรก็เชื่อ แล้วพอเขาทิ้งเราไป ตอนนั้นไม่เชื่อแล้ว ไม่เชื่อแล้ว เราจะมาเอาคืน

ก็เราเชื่อเขาเอง เราเชื่อเขาเอง ต้องโทษบอกว่า ทำไมเราเชื่อคนง่ายอย่างนี้ล่ะ ทำไมเราไม่มีเหตุผลต่อรองกับเขาเลยหรือ เราไม่ได้พูดอะไรกับเขาบ้างเลย

หรือ แล้วพอเขาทิ้งภาระไว้ให้ ทิ้งภาระไว้ให้ แล้วก็อย่างว่า ถ้าจะฟ้องจะอะไรก็ว่ากันตามแต่หลักฐานเนาะ แต่เราหวังว่าถ้าไปแล้วเขาจะบอกว่าสินสมรส อ้าว! ก็เรายกให้แล้ว มันไปสู่กัน มันเสียหายไปข้างหน้านะ แต่ถ้ามันเป็นสิทธิ์ที่เราจะแบ่งเบาภาระได้อันนั้นเราเห็นด้วย แต่เห็นด้วย เราคิดว่าอย่าถล่า อย่าถล่าไปให้มันทุกข์มากไปกว่านี้ ถ้าเรามีกรรมะไว้ชโลมหัวใจของเรา เรามีประโยชน์กับหัวใจของเรา

เราชมอันหนึ่ง เราชมอันหนึ่งว่า ไม่ไปทางมืด ไม่ไปทางมืดบอด ไม่ไปทางคุณไสย ไม่ไปทางทำเสน่ห์ยาแฝด ไม่ไปทำทางจะดึงให้เขาคืนมา เพราะเขาคืนมาเราจะไว้ใจเขาได้ไหม ถ้าทำเสน่ห์ยาแฝดกลับคืนมา เตี้ยจะต้องไปทำอีก ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง เตี้ยมันไปอีก

แต่ถ้าคุณงามความดีของเรา เรายุติภาที่นี้ เราไปทางสว่าง ไปทางกรรมะ ไปทางเหตุและผล หาเหตุหาผล รักษาตัวเรา รักษาหัวใจของเรา แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติได้นะ มันทุกข์ ทุกข์อย่างนี้เนะ หายใจเข้าให้หนักพุก หายใจออกให้หนักโธ ถ้ามีกรรมะในหัวใจ จะขอบคุณเลยนะ ขอบคุณสามิเลยนะ อุตส่าห์ทิ้งฉันไป เตี้ยนี้ฉันภาวนาเป็นแล้วนะ เมื่อก่อนมีสามิอยู่ ฉันภาวนาไม่เป็น ฉันทุกข์ฉันยากนะ เพราะสามิทำให้ฉันเจ็บช้ำน้ำใจ เตี้ยนี้ฉันหันมาภาวนา เตี้ยนี้ฉันมีคุณกรรมะในหัวใจนะ คิดถึงคุณสามินะ กลับคิดถึงคุณเขาอีกนะ เห็นไหม เราจะไปทางสว่าง เราไม่ไปทางมืดบอด เอวัง